

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національні традиції: гармонізація пріоритетів. Вища освіта України. 2014. № 3. С. 5–11.

2. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Зязюн І. Педагогічна майстерність – стратегічна домінанта підготовки вчителя до підвищення якості учіння. Біла книга національної освіти України / За ред. В.Г. Кременя. К.: Б.В., 2009. 185 с. С. 153–155.

4. Коновальчук І. Соціокультурні детермінанти інноваційних освітніх процесів. XX століття – етнонаціональний вимір та проблеми Голокосту: зб. наук. пр. за мат-ми Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Житомир, 22–23 жовтня 2010 р.). Дніпропетровськ: Вид-во Центр «Ткума», 2011. 500 с. С. 473–481.

5. Ньюмен Д. Ідея Університету. Ідея Університету: антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. Львів: Літопис, 2002. 304 с. С. 37–64.

6. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір. Вісник Львів. ун-ту ім. І. Франка. Філософські науки. 2008. Вип. 11. С. 27–37.

7. Чабала О. Інтернаціоналізація та глобалізація як ключові чинники міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. / ред. Л.Л. Товажнянський, О.Г. Романовський. Харків: НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 43 (47): матер. Міжнар. наук.-прак. конф.: «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників» (14–15 травня 2015 р.). С. 112–126.

УДК 378:[658,612:001]

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІНОЗЕМНА МОВА ДИСЦИПЛІНИ»

Золотовська В.С., аспірант
кафедри педагогіки, менеджменту освіти й інноваційної діяльності
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

У статті розглянута проблема навчання іноземної мови, визначено поняття іноземної мови як дисципліни, основні переваги вивчення другої мови, з'ясовано основні вимоги до навчального предмета, досліджено ключові результати навчання (уміння та навички) вивчення іноземної мови як дисципліни. Обґрунтовано основні навчальні підходи та методи, які є результативними для використання викладачем на заняттях для успішного опанування студентами іноземної мови.

Ключові слова: іноземна мова, дисципліна, білінгвізм, лінгвістична компетенція, комунікативна спрямованість.

В статье рассмотрена проблема обучения иностранному языку, определено понятие иностранного языка как дисциплины, основные преимущества изучения второго языка, выяснены основные требования к учебному предмету, исследованы ключевые результаты обучения (умения и навыки) изучения иностранного языка как дисциплины. Обоснованы основные учебные подходы и методы, которые являются результативными для использования преподавателем на занятиях для успешного освоения студентами иностранного языка.

Ключевые слова: иностранный язык, дисциплина, билингвизм, лингвистическая компетенция, коммуникативная направленность.

Zolotovska V.S. THE CONTENT OF THE CONCEPT OF "FOREIGN LANGUAGE DISCIPLINE"

The article deals with the problem of teaching a foreign language, defines the notion of a foreign language as a discipline, the main advantages of studying the second language, clarifies the basic requirements for the subject, and examines the key learning outcomes (skills and abilities) of learning a foreign language as a discipline. The basic educational approaches and methods which are effective for use by the teacher at classes for successful reception of students of a foreign language are substantiated.

Key words: foreign language, discipline, bilingualism, linguistic competence, communicative orientation.

Постановка проблеми. Однією із ключових компетентностей сучасної людини є володіння іноземною мовою. Вивчення іноземних мов, досконале володіння ними у час високих технологій стало важливою складовою частиною успіху сучасної лю-

дини та необхідним чинником самостійного і різнопланового розвитку, що дозволяє досягнути історію духовного життя народів, тому що саме мова виступає органічним поєднанням думок та почуттів. Українцям необхідним є вивчення іноземної мови як дис-

ципліни для випускників вищих навчальних закладів, адже компетентне оволодіння хоча б однією іноземною мовою часто належить до професійного профілю та покращує кар'єрні можливості. Отже, можемо констатувати, що внаслідок удосконалення знань з тієї чи іншої іноземної мови підвищується, відповідно, і рівень професійної соціалізації майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення іноземної мови як дисципліни займаються такі науковці: А. Андриенко, Г. Архипова, Н. Гез, С. Козак, О. Павленко, Н. Пруднікова, Ю. Федоренко, Е. Клименко, Л. Ковальчук, О. Павленко, М. Прадівляний, Н. Пруднікова, Е. Шубин, Є. Пассова, С. Тер-Мінасова, Л. Щерба та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження іноземної мови як дисципліни, розгляд її основних завдань у плані вивчення у вищих навчальних закладах, обґрунтування основних підходів та методів викладання іноземної мови як дисципліни.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами досліджень науковців та енциклопедичних досліджень, можна встановити, що іноземна мова – це мова спілкування людей з інших територій та лінгвокультурних спільнот, що є відмінною від мови особи, яка її вивчає. Серед переваг вивчення іноземної мови виділяємо:

1. Двомовність може підвищити вашу конкурентоспроможність на ринку праці.
2. Володіння другою мовою відкриває нові кар'єрні перспективи.
3. Двомовні люди можуть заробляти більше грошей.
4. Двомовність відкриває соціальні та культурні можливості.
5. Володіння іншою мовою відкриває нові перспективи.
6. Вміння говорити на іншій мові покращує навички вирішення проблем та завдань, а також прийняття рішень.
7. Білінгвізм може сповільнити ефект старіння.

Підхід до навчання іноземним мовам – це базисна категорія методики викладання іноземних мов, що реалізує провідну, домінуючу ідею навчання на практиці у вигляді певної стратегії і за допомогою того чи іншого методу навчання; в широкому сенсі підхід виступає як загальна методологічна основа навчання і розробки методів навчання іноземним мовам [3].

Основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» є оволодіння практичними навичками в іншомовному спілкуванні, актуалізації граматичних структур у різних

контекстах та підготовці виступів з низки галузевих питань, перекладів іншомовних професійних і країнознавчих текстів, пошуку нової текстової, графічної, аудіо та відеоінформації, що міститься в іншомовних галузевих матеріалах.

Ключові результати навчання (уміння та навички) вивчення іноземної мови як дисципліни:

- працювати над перекладом україномовних мистецтвознавчих наукових матеріалів на іноземну мову;

- вміти використовувати різні види читання тексту, оригінальної літератури за фахом, відповідно до завдань, які полягають у розумінні змісту і отриманні інформації з прочитаного оригінального джерела, виробити автоматизм для вживання в мові граматичних явищ, вивчених на ступені бакалавра;

- володіти зв'язним діалогічним і монологічним мовленням на рівні самостійно підготовленого і непідготовленого висловлювання, складати резюме, реферат і анотацію, розуміти діалогічне і монологічне мовлення в межах вивченого мовного матеріалу;

- на заняттях із самостійної роботи студенти повинні вміти робити вибіркового переклад, висловлювати власну думку, збагачувати словниковий запас.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- знати: природу синтаксичних відношень, особливості граматичних розрядів, щоб дати можливість розпізнавати і продукувати інформацію в академічній та професійній сферах; мовні форми, властиві для офіційних та розмовних реєстрів академічного та професійного мовлення; широкий діапазон словникового запасу (в тому числі термінології), що є необхідним в академічній та професійній сферах.

- вміти: застосовувати міжкультурне розуміння в процесі безпосереднього усного і писемного спілкування в академічному та професійному середовищі; належним чином поводити себе й реагувати в типових ситуаціях повсякденного життя; розуміти різні корпоративні культури в конкретних контекстах і те, яким чином вони співвідносяться одна з одною.

Знання, що входять до складу лінгвістичної компетенції, виступають основою для функціонування відповідних навичок. Під лінгвістичними знаннями ми розуміємо знання: 1) фахової терміносистеми та характеру її зв'язків; 2) соціокультурної неповноті лексичного матеріалу, що вивчається; 3) відношення еквівалентності/безеквівалентності між лексичними одини-

цями іноземної та рідної мов. На основі цих знань формуються лінгвістичні навички, до яких ми відносимо такі: 1) автоматизовано викликати з довготривалої пам'яті еталон слова, словосполучення або готової фрази для вирішення комунікативного завдання; 2) розпізнати національно-культурну семантику термінологічної лексики; 3) встановлювати відношення еквівалентності/безеквівалентності між лексичними одиницями іноземної та рідної мов.

Вміння вільно, невимушено користуватися мовою у спілкуванні, тобто передавати й обмінюватися думками в різноманітних ситуаціях у процесі взаємодії з іншими учасниками, правильно використовувати систему мовленнєвих норм та вибирати комунікативну поведінку, адекватну автентичній ситуації спілкування, – це і є поняття терміну «комунікативна компетентність особистості». Комунікативна змістова лінія спирається на мовленнєву діяльність, вироблення вмінь аудіювання, читання, говоріння, письма. Аудіювання – це розуміння сприйнятого на слух усного мовлення. Без аудіювання не може бути нормального говоріння. Аудіювання та говоріння – це два боки усного мовлення. Говоріння вимагає формувань умінь та навичок діалогічного та монологічного мовлення. Монолог – це безпосередньо спрямований до співрозмовника чи аудиторії організований вид усного мовлення, який передбачає висловлювання однієї особи. Основні типи монологічних висловлювань: опис, розповідь, роздум. Діалогічне мовлення покликане формувати комунікативну компетентність особистості через діалог. Важливим завданням курсу іноземної мови є навчання спонтанному мовленню. Письмо як один з видів мовленнєвої діяльності передбачає написання робіт різного характеру. В ході письма ми формуємо навички з орфографії, пунктуації [2].

Для вивчення іноземної мови як дисципліни викладачеві важливо виробити такі підходи, які є результативними для студентів. Вчені, що досліджували цю проблему, розробили «піраміду пізнання», яка показує, що чим більше ступінь участі студентів у процесі пізнання, тим більше інформації засвоюється ними. На піраміді представлені різні способи презентації матеріалу [9].

Різнорічність таких методів дозволяє ефективно працювати в різних режимах: «викладач – студент», «викладач – група», «студент – студент», «студент – група»:

– лекція (5% засвоєння): один зі способів подачі необхідної інформації. Студенти знаходяться в положенні пасивних слухачів;

– читання (10% засвоєння): найбільш корисне для студентів у поєднанні з іншими способами навчання; 6 – аудіовізуальні засоби (20% засвоєння): повинні поєднуватися з подальшим обговоренням;

– використання наочних посібників (30% засвоєння): за допомогою наочності (діаграми, слайди, роздатковий матеріал) викладач може ефективно навчати студентів з будь-яким видом сприйняття;

– обговорювання в групах (50% засвоєння): дає можливість студентам висловлювати свої думки, ділитися враженнями та емоціями, міркувати, робити висновки;

– навчання практикою дії (70% засвоєння): студентам пропонується уявити себе в певній ролі під час вирішення життєвих ситуацій. Цей метод передбачає широке використання рольових ігор, наприклад «Перекладач», де один студент читає речення рідною мовою, а його партнер перекладає іноземною. Це змушує того, хто надає речення для перекладу, слідкувати не тільки за змістом, але й за правильною паузацією, інтонацією, доступністю сприйняття;

– виступ у ролі того, хто навчає і дослідника (90% засвоєння): консультування одноступіньків, навчання своїх однолітків, дослідження проблеми – один з найефективніших методів навчання [7].

Якщо іноземну мову вивчають на перших – других курсах немовних ВНЗ, ми не можемо казати про професійну обізнаність студентів, оскільки спеціальні дисципліни вивчаються на старших курсах. Мовленнєва здатність у рідній мові має чотири рівні: 1) інформаційний; 2) синтаксичний; 3) лексичний; 4) звуковий. Це – процес природного освоєння мовлення. Вивчаючи іноземну мову, людина внутрішньо намагається дотримуватися природного способу вивчення мови. У нашому ж випадку перший рівень випадає. Тому, як вважає Н. Конник, бажане викладання іноземної мови для професійного спілкування на III–IV курсах, тому що студенти старших курсів уже готові до сприйняття професійно орієнтованих текстів та мовленнєвих ситуацій [3].

Одним із необхідних елементів у методиці викладання другої мови є інтенсифікація вправ у процесі як аудиторної, так і самостійної роботи студентів (курсантів). Серед найбільш ефективних прийомів інтенсифікації можна назвати такі: 1) підбір вправ, які підвищують інтелектуальну активність студентів (курсантів) під час виконання навчальної задачі. Кожна вправа повинна бути спрямована на роботу над мовним матеріалом і сприяти формуванню різних асоціативних зв'язків, розвитку мис-

лення, уваги, пам'яті; 2) співвідношення вправ з різним змістом з метою відпрацювання двох мовних елементів в одній вправі; 3) збільшення кількості вправ, націлених на активізацію мовних одиниць у мовленні; 4) розподіл видів роботи між аудиторними і самостійними заняттями; 5) раціональне використання в роботі над мовним матеріалом технічних засобів навчання і можливостей телекомунікаційних технологій [11].

На основі аналізу наукової літератури можна виділити такі шляхи інтенсифікації викладання іноземної мови, як: оптимальний добір навчального матеріалу; конкретизація вимог для кожного етапу навчання; поєднання традиційних та інноваційних методів навчання; особистісно-орієнтований підхід до навчання; підвищення мотивації до вивчення дисципліни; раціональна організація комунікативної та пізнавальної діяльності студентів; удосконалення планування навчальної діяльності студентів; використання комп'ютерних технологій у навчанні [4; 6; 8].

Вивчення наукових доробок та власний педагогічний досвід у вищій школі дозволили систематизувати дидактичні та методичні передумови формування у студентів іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності засобами інтернет-ресурсів, використання яких уможливорює: 1) широкий діапазон доступних автентичних джерел фахової інформації та величезний вибір віртуальних освітніх послуг (словники, енциклопедії, пошукові системи, електронні платформи в системі дистанційного навчання, мультимедійні курси, сайти та сервіси для вивчення іноземних мов), інтерактивний характер значної кількості віртуальних освітніх послуг, що впливає на інтенсифікацію процесу вивчення іноземної мови; 2) створення природного середовища в умовах спільних мовних проєктів, обмін інформацією, ідеями, планами, застосування автентичних ситуацій діяльності, пов'язаних зі співпрацею, пошуком та передачею фахової інформації іноземною мовою, що сприяє підвищенню мотивації студентів та інтересу до іноземної мови як інструмента пізнання культури носіїв цієї мови; 3) застосування різних форм аудиторної й позааудиторної роботи: індивідуальної, парної, групової шляхом пошукової діяльності в мережі; аналізу здобутої фахової інформації із залученням саморефлексії студентів, що дозволяє організувати спільні дослідні роботи, оперативно обмінюватися інформацією та формувати комунікативні вміння; 4) створення сприятливого середовища для індивідуального навчання, мультимедійність, розши-

рення навчального простору, оперативне інформування та оновлення інформації, що сприяє ефективній організації інформаційного часу і простору, розвитку навчальної автономії, самоорганізації, самоконтролю та креативності; 5) забезпечення швидкого зворотного зв'язку та контролю успішності студентів, що дозволяє об'єктивно оцінювати навчальні досягнення студентів, розміщувати та виконувати онлайн-тести, миттєво отримувати оцінку і бачити свій прогрес у засвоєнні знань та розвитку комунікативних умінь [12].

Так, наприклад, використання інформаційного сайту about.com та його похідних сайтів: specialized.about.com/, psychology.about.com, grammar.about.com, gocalifornia.about.com/, 712educators.about.com, dance.about.com тощо, дає широкі можливості для студентів гуманітарних, мистецьких, технічних спеціальностей. На сайті розміщено автентичні тексти, останні новини світу в галузях, що можуть бути цікавими майбутнім фахівцям, різноманітні тести на перевірку знань зі спеціальностей тощо. Крім того, студенти можуть переглядати відеоматеріали з тем, що їх цікавлять, іноземною мовою, обговорювати почуте та побачене, створювати діалоги означеної тематики [3].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, зміст поняття «іноземна мова» розкривається через вивчення мов, що не властиві для даної групи і характеризується здобуттям належних знань, умінь та навиків спілкування і розмовної мови, що потрібні студентам у майбутній професійній діяльності. Серед методів вивчення іноземної мови як дисципліни виділяємо: лекції, читання, розмовну практику, обговорення в групах та навчання практикою в дії.

Рівень знань іноземної мови особистості потрібно розглядати як важливий показник успішності діяльності сучасного фахівця, як результат його навчання у ВНЗ. Готовність студентів до вивчення іноземної мови за фахом характеризується системою здібностей особистості, а саме: здатність до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв і культур інших країн, здатність спілкування з іноземними фахівцями особисто, без перекладача, здатність продовжувати навчання за кордоном, здатність використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами. Вивчення іноземної мови відіграє велике значення для професійного спілкування у важкому немовному закладі і впливає на підготовку студентів до ефективної комунікації в їх професійному середовищі. Тому одним з головних

завдань вищого навчального закладу має стати надання допомоги першокурсникам як у професійній адаптації, так і у вивченні іноземної мови за фахом [10].

Викладання іноземної мови необхідно починати за принципом «від простого до складного», якнайшвидше виробити в студента алгоритм його діяльності в режимі комунікативного ряду «викладач / аудіо-та мультимедійні засоби – студент», «студент – студент». Таким чином, сучасна методика викладання іноземних мов – це гнучке інформаційно-навчальне середовище. Сучасний підхід до питання пошуку оптимальної та ефективної методики викладання іноземних мов у немовному вузі полягає в поєднанні традиційних і інтенсивних методів навчання. Активне використання сучасних педагогічних технологій у процесі навчання іноземної мови студентів різних спеціальностей дає позитивний результат на засвоєння та використання іноземної мови майбутніми спеціалістами в їхній професійній сфері [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бачевич Ф. Рідна мова: об'єктивність існування чи суб'єктивність вибору. *Світогляд*. 2008. № 2 (10). С. 44–48.
2. Безкоровайна О.В., Мороз Л.В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Філологічна. 2012. Вип. 25. С. 142–145.
3. Грітченко І.А. Актуальність вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7. С. 10–16.
4. Максак І.В. «Blended Learning» як інноваційних підхід у формуванні професійної компетентності вчителя англійської мови початкової школи. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=13347
5. Негар І.Б. Необхідність вивчення іноземних мов студентами у вищих навчальних закладах. URL: http://ukrlogos.in.ua/documents/10.01.2018_29.pdf
6. Ниязова А.Е. Интенсификация процесса обучения иностранным языкам в вузе в условиях кредитной системы обучения. URL: <http://repository.enu.kz/handle/123456789/4774>
7. Осадча О.В. Активне навчання іноземній мові у ВНЗі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ, 2012. Т. 2. С. 5–7.
8. Паніч Г.А. Методологічні можливості використання комп'ютерних технологій при формуванні писемної компетенції у студентів. *Мат-ли V Міжнар. наук.-пр. конф «Методичні та психологопедагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі (22 листопада 2012)*. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. С. 144–145.
9. Сізанов О.М., Поплавський М.М. Концептуально-методологічні підходи до створення модульного курсу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 12. С. 45–47.
10. Чиханцова О.А. Чинники ефективного оволодіння іноземними мовами студентами ВНЗ. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 9. Вип. 6.
11. Цвяк Л. Особливості навчання другої іноземної мови у вищому правоохоронному навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 22. С. 185–188.
12. Юдіна О.В. Формування в студентів іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності з використанням інтернет-ресурсів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2016. Вип. 1. С. 328–334.